DOCUMENTS

MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA

Els Reniu-Padró

Sis segles als papers dels notaris

El fons documental de les famílies Reniu i Padró, conservat al Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró, constitueix un conjunt documental de notable rellevància per a la historiografia local. Amb un arc cronològic que s'estén des de 1364 fins a 1823, aplega prop de 250 documents de tipologia diversa —establiments, testaments, capítols matrimonials, inventaris, censals, i d'altres— que permeten reconstruir elements de la vida econòmica, social i institucional de Mataró al llarg de gairebé cinc segles.

La importància del fons per a la història de la ciutat rau en la posició destacada dels seus membres dins l'oligarquia urbana local que, partint d'oficis artesanals dels segles XIV i XV, els Reniu i Padró arriben al segle XVIII al rang de burgesos honrats, amb presència documentada en els òrgans de govern municipal. La seva xarxa de relacions amb altres famílies notables del Maresme, converteix la documentació en una font de primer ordre per a l'estudi de la societat catalana de l'època moderna.

L'anàlisi de la seqüència documental revela una estructura genealògica complexa, articulada entorn de tres eixos principals que es fusionen progressivament al llarg del segle XVII. En primer lloc, els Padró, documentats des del segle XIV com a hostalers i sastres, que consolidaren la seva posició urbana mitjançant la gestió d'una taula de carnisseria a la plaça de Mataró. En segon lloc, els Reniu, originaris del món artesanal (boters i teixidors), la branca dels quals, representada per Pere Agustí Reniu, apotecari, assolí un notable prestigi social a finals del segle XVI, incloent-hi l'ingrés en la família de la Inquisició el 1570. En tercer lloc, els Llorell i Serra, famílies mercantils amb vincles extensos en el comerç marítim i en les institucions eclesiàstiques.

El moment fundacional del llinatge que articula tot el fons es produeix el 1629, amb els capítols matrimonials de Melcior Tria Reniu i Mariàngela Padró Serra, qualificats en la mateixa documentació com «els fundadors de la saga Reniu i Padró». Aquesta unió sintetitzà el patrimoni de dues branques ja consolidades i establí les bases d'una estratègia hereditària orientada a la concentració i conservació del capital familiar. El mecanisme jurídic preferent fou l'hereu únic, transmès de generació en generació mitjançant disposició testamentària, complementat amb l'usdefruit de la dona vídua i l'assignació de llegítimes als fills i filles secundogènits.

Des del punt de vista diplomàtic, el fons presenta una notable riquesa tipològica que reflecteix la plena integració d'aquestes

famílies en la cultura jurídica notarial pròpia de la Catalunya moderna. Els establiments —cessions de terra sota règim emfitèutic a canvi d'un cens anual— constitueixen el tipus documental més freqüent i travessen tot el període, des del primer registre de 1364 fins al segle XVIII, evidenciant la persistència del sistema senyorial agrari com a mecanisme de gestió del patrimoni immobiliari rural. Els testaments, dotats de clàusules detallades sobre distribució de llegítimes, misses encarregades i causes pies, revelen una mentalitat en què la previsió econòmica i la preocupació religiosa s'entrellacen de manera indissoluble.

Els censals morts —instruments de crèdit en què el deutor venia una renda anual a canvi d'un capital— apareixen amb freqüència creixent a partir del segle XVII, funcionant tant com a mecanisme de finançament de despeses extraordinàries (dots, obres, compres de terra) com d'inversió de capital excedentari. La presència de violaris —crèdits vitalicis— i de procuracions per gestionar plets i cobraments en llocs distants evidencia una activitat econòmica que desbordava l'àmbit estrictament local. Destaca també la sèrie de capítols matrimonials, que permet resseguir les estratègies d'aliança interlinatge: les famílies Reniu-Padró es casen amb Portell, Gassia, Carranca, Mallol, Roca i Llauder, entre d'altres, configurant una xarxa de parentiu que abastava des de Mataró fins a Llavaneres, Argentona, Sant Pol de Mar i Terrassa.

El patrimoni immobiliari descrit en la documentació abastava una considerable varietat de béns: cases al nucli urbà de Mataró (incloent-hi la casa principal a la Plaça Gran i locals a la Riera i al carrer de Palau), terres de conreu a Cerdanyola i Valldeix, vinyes

al terme de Mataró i a Llavaneres, el mas Agell amb els seus drets emfitèutics, i drets sobre el mas Roig del Racó. La gestió de l'aigua —amb la compra d'una ploma d'aigua el 1768 per quatrecentes lliures i la conducció des de la Torre d'en Matas fins al safareig de la casa— il·lustra la importància dels recursos hídrics en el context econòmic local. Les dimensions de les parcel·les s'expressen en homes de cavada (jornades de treball masculí) i quarteres de sembradura, unitats de mesura tradicionals que permeten estimar superfícies considerables.

Un tret particularment significatiu és l'estratègia de compra en encants públics —subhastes judicials— que diverses generacions de la família empraren per adquirir béns a baix cost aprofitant situacions d'insolvència aliena. Aquest mecanisme, documentat tant per a Melcior Tria Reniu (1622, 1643) com per a altres membres del llinatge, suggereix una capacitat de liquiditat superior a la mitjana de l'entorn local, així com un coneixement precís dels procediments jurídics.

Un dels aspectes més notables que emergeix de l'anàlisi és la trajectòria d'ascens social de la família al llarg del període. El llinatge parteix d'oficis artesanals (boters, teixidors) al segle XIV i conclou el període com a família de burgesos honrats de Perpinyà —distinció jurídica que comportava l'exempció de determinats impostos i l'accés a càrrecs municipals—, amb un membre nomenat cavaller donzell per Carles III el 1709 i un altre exercint com a degà de l'Ajuntament de Mataró (1790-1795). Salvador Reniu Padró arriba al càrrec de regidor (1733) i de veedor de comerç i de contraban (1740), mentre que el seu fill Josep Francesc fou advocat i burgès honrat. Aquesta trajectòria encaixa en el model ben conegut de l'oligarquia urbana catalana de l'època

moderna, en què l'acumulació patrimonial, l'exercici de professions liberals i el matrimoni endogàmic amb famílies del mateix estrat constituïren els principals instruments de reproducció social.

La documentació no omet els conflictes inherents a la transmissió patrimonial. Els plets per dots impagades són recurrents: Francisca Reniu Padró reclamà el 1671 les mil lliures promeses pel seu pare, de les quals només havia percebut cent quinze; el 1697 i el 1809 es registren reclamacions per part de gendres i marits. La disputa més intensa es produeix a principis del segle XIX, quan Albert Reniu Padró, hereu universal del seu nebot Joan Baptista (mort sense descendència el 1811), sosté un llarg litigi contra la vídua, Maria Antònia Roca Mas, per prendre possessió de la casa familiar. La sentència de 1816 resol el conflicte, però la documentació posterior revela que Albert trobà l'hisenda gravada de deutes i en estat de deteriorament, cosa que il·lustra el procés de declivi que sovint acompanyava la ruptura de la línia hereditària directa.

El Llibre borrador de 1604, que reuneix els documents de les cases Reniu, Llorell, Padró i Serra, representa el moment en què la consciència arxivística es sistematitza, anticipant la funció que el fons continuaria exercint fins a l'extinció de la línia principal a inicis del segle XIX.

Nota: Els gravats forman part del llibre manuscrit de pràctica d'aritmètica, de la capsa 9.

Restar
tercera especie, y
Regla general de la Arismetica pratica
es saber traurer vn nom
menor de vn altre major,
per causa de voler saber la di
ferencia, ò excès que es del major al
menor, y la tal diferencia, ò excès es lo residuo
que ha de refer lo menor al major.

Restar
Canas,
Palms,
Y quarts.

Inventari

Capses 1-7
Documentació (1392-1845). Consta en una base de dades Excel.
Es pot consultar a Fons patrimonials y personals: https://masmm.org/

Capsa 8
- Còpies de diversos establiments de la casa Reniu Padró (1392-1622).
- Llibre de diversos pagaments de la casa Reniu Padró, i altres notícies (segles XVI i XVII).
- Llibre de propietats del Mas Roig del Redó (1565-1762).
- Joan Pau Vendrell venda a Jeroni Serra Arnau i Melcior de Palau, còpia d'escriptures (1606).
- Llibre de violaris de Joan Tria Reniu (1621-1637),
- Fulls de diversos pagaments dels Reniu Padró (1670-1775).
- Relació de testaments dels Reniu.
  Testament de Bernat Reniu (1466).
  Testament de Margarida Reniu (1493)
  Testament de Antoni Reniu (1555)
  Testament de Pere Agustí Reniu (1586)
  Testament de Joan B. Reniu (1604)
  Testament de Petronil·la Reniu (1606), marits 1.Joan Tria. 2. Jaume Partella
  Testament de fra Joan Jeroni Tria Reniu (1623)
  Testament de Salvador Reniu Safont (1639)
  Testament de Melcior Tria Reniu (1649)

Capsa 9
- Llibre manuscrit de pràctica d'aritmètica. Molts dibuixos. Algunes notes de Miquel Viver, pagès d'Argentona (segle XVIII).
- Llibreta de notes de la casa Reniu i Padró: escriptures, censos, pactes, etc (segles XVII-XVIII).
- Magí de Vilallonga. Llibreta de censals (1619-1709).
- Llibre de visites del doctor Josep Reniu i Padró (1704-1738).